

Mohučský arcibiskup Berthold z Henneberka poručil v r. 1497, aby se dělníkům na jeho pozemcích pracujícím dostávalo: každý dělník, ať pracuje na poli aneb kde jinde, obdrží ráno polévku a chleba, v poledne polévku, dobré maso a zeleninu a půl džbánu obyčejného vína; k večeri maso a chléb, anebo silnou polévku a chléb. —

Strana podobojí, která z hnutí husitského v Čechách se utvořila, připravovala pak vydatně půdu v lidu českém pro německý protestantism. Toto období dějin našich krátce zcharakterisoval Palacký: Ze tří válek o záležitosti duchovní, kterými v posledním půltisíciletí všichni národové křesťanství až do dna zbouřeni byli — byly dvě vlastně války české. V druhé (rozuměj 30leté válce) zpronevěřiv se národ náš sám sobě, nejen nic slavného nedovedl, ale i bez mála na mizinu přišel.⁴² — Krátký a zničující to soud nad národem českým, a spolu p r a v d i v ý .

Strana husitská i protestantská jsouc vedena slepou vášní proti katolické většině, nic nebrala si k svědomí, národ český zaprodati cizincům. Knížata brandenburští bývali s českými Husity výborně umluveni (s náčelníky) a kníže Albrecht brandenburský jednou při chlastu se pochlubil, řka: Trvám, že dříve nezemru, dokud mi korunu českou na hlavu neposadí.⁴³ Na oko však nastrčili němečtí protestanté ničemného Bedřicha Falckého, jehož přední přívrženci byli Václav Budovec a Roupovci.

V době předbělohorské bylo v Čechách přes 150.000 selských usedlostí. Sedlák český, jehož statek měl asi 40 strychů⁴⁴ výměru, byl povinnen 8 až 10 dní do roka robotovati a na penězích odváděl asi 3 tolary. Dávky však se nemusely odváděti v penězích, nýbrž sedláci dali místo peněz obilí a drůbež. Aby poddaný lid neschudl, starala se vrchnost způsobem patriarchálním. Bez vrchnostenského svolení nesměl poddaný na svou živnost dělati žádný dluh, a pak-li mu někdo podtají peníze půjčil, nesměl je na něm úředně vymáhati; sedlák nesměl ze svých pozemků nic odprodati, živnost zůstala celou. Blahobyť země české po ranách husitských se zvedal a za doby předbělohorské byl tak znamenitý, že na sněmích zemských několikráte se jednalo o nádheře a bylo vyměřeno, mnoho-li zlata smí sedlák na svém šatu nositi, smí-li selka v zlatém čepci choditi a pod.

Soudnictví spoléhalo se na soudech selských, jejichž přísedící byli vybráni dílem z měšťanů, dílem ze sedláků. Soudové takoví zasedali dvakráte i třikráte do roka, a to v čase, kdy se v poli nepracovalo.⁴⁵

Odbojnici čeští, strana husitská a protestantská, jsouce popichováni od německých knížat protestantských, přivedli pomocí terrorismu na celém národě páchaném ničemného Bedřicha Falckého do země české. Jak tito cizinci s našimi nejsvětějšími věcmi zacházeli, líčí nám tehdejší dějepisci. Pastor Bedřicha Falckého Skultet dal chrám sv. Víta zpustošiti a hroby sv. Víta a Jana Nepomuckého zohaviti.⁴⁶ Když pak strana odbojná na Bílé hoře poražena, tu měli falčtí přívrženci svatováclavskou korunu, žezlo a celý královský ornát v bednách složeny a chtěli s sebou do ciziny odvésti. Již to stálo upraveno před staroměstskou radnici; katolíci pak po vůli vévody Maximiliana posvát-

⁴² Palacký. I., částka 1., str. 15.

⁴³ Gindely: Brüder und Deutschland. 1883.

⁴⁴ Stará česká plošná míra, většinou totožná s 1 jitrem = 0,285 ha; pozn. editora.

⁴⁵ Svoboda: Katolická reformace. Str. 59. Brno r. 1888.

⁴⁶ Eckert: Posvátná místa v Praze. I., 31.

nou korunu se všemi klenoty vyzdvihli a s úctou do kaple sv. Václava, tam kam patřila, donesli.⁴⁷

Jak národ český zpronevěřil se sám sobě, vysvítá z toho, kde odbojníci čeští hledali proti svým vlastním soukmenovcům pomoci. Mathes Thurn, markrabě Krnovský a Žerotín šli k Betlen Gaborovi, ba i k Turkům a Tatarům a je na katolíky v Čechách a na Moravě vyštvali. Turci přišli, zpusťovali hrozně Moravu a zajali tolik tisíc otroků a otrokyň z národa moravského, že pro ně v táboře u Hodonína místa nebylo. A toho příčina byli s a m i č e š t í šlechticové Mathes Thurn, Ladislav Žerotín a jiní ti náčelníci z roku 1618.⁴⁸

S Bedřichem Falckým utekli přední jeho přívrženci ze šlechticů českých, ti pak v cizině i Švédy na Čechy šťvali a s vojskem nepřátelským do Čech se dobývali. Mathes Thurn a čeští protestantští vystěhovalci v saském městě Pirně sami vedli švédské vojsko do Čech! Ba Amos Komenský psal švédskému kancléři Oxenstiernovi, jenž byl vlastně původcem války švédské: „Hrdino nejmoudřejší a nejstatečnější! Neustávej domahati se díla moudrého, spravedlivého, milosrdného!“⁴⁹ Tak nazval plenění a drancování země české od Švédů n e j v ě t š í bratr český!

Švédové nestarali se pranic o pomoc těch, kteří jich byli do země české pozvali, nýbrž zpívali: Vem kde vem, víra sem, víra tam, pobereme všecko, věř sobě jak chceš!

Jak náčelníci a direktori hnutí revolučního rozuměli svobodě národu slibované, sami dávali o tom příklad: Když generálové vyčítali direktorům vlády české, že se více starají o skoupení duchovních statků než o vlast a direktori totéž zase generálům vraceli: obě strany pravdu mluvily. President vlády Václav Vilém z Roupova zjednal si za ten čas pěkné statky, Trnovany a Žitenice, dům v Praze, k tomu si přibral statek proboštství Doksanského, statek proboštství Litoměřického a kláštera Broumovského, mnoho náčiní od stříbra a zlata a kapitál na 100.000 kop míšenských.⁵⁰ Praha dokazovala, že direktorům dala 2,900.000 tolarů, a nikdo nevěděl, kam se peníze poděly.⁵¹

Tak Čechové s a m i s e b e hubili a nepřátely na sebe z ciziny volali. Jediná Praha a Brno na konec té smutné doby národní čest si zachránily. Hrůzné následky tohoto zpronevěření národa českého na sobě samém vedly k tomu, že národ náš po dvě století politicky byl pohřben. Řeč česká zmizela z kruhů městských a šlechtických, neboť na místa vypleněná v naší vlasti usadil se trvale živel německý; to byl konec a následek husitské a protestantské revoluce české!

Řeč česká ozývala se pak od té doby jen v selských chýších a v ústech katolického kněžstva, jež lidu hlásalo slovo Boží. Národ český jaksi dřímaje, tělesně i duševně jsa vysílen, bitvou na Bílé hoře spravedlivě potrestán, kde ku svému udržení zbaven byl nevlasteneckých a zrádných živelů, navrácen byl působením církve katolické skrze řád jesuitský, jehož podporovala vláda, k víře sv. Václava, od níž ji husitism a německý protestantism odvrátiti se namahal a jenž by byl národ náš, kdyby se byl v něm zmohl, v německém moři pohřbil.

⁴⁷ Katolická reformace 1. str. 168.

⁴⁸ Svoboda, II., str. 31.

⁴⁹ Dudík: Forschungen in Schweden, 464.

⁵⁰ Svoboda, I., 142.

⁵¹ Gindely: Povstání. III., 107.

Jak revolucionářské zásady Hus učil o vrchnosti světské a duchovní, že totiž žádný člověk, maje na sobě těžký hřích, nemůže býti biskupem, prelátem neb světským pánem, a tím všecken pořádek v společnosti lidské by se byl stal nemožným, tak stejně nebezpečnou a revolucionářskou zásadu hlásal o majetku: „že každý majetek člověka bezbožného a nespravedlivého jest vlastně krádeží.“ Hus mířil hlavně proti majetku církevnímu. Husových zásad ujal se v sousedním Německu Luther. Tak jako u nás husitism českou zem hrozně zpustošil a národ český až skorem k samovraždě přivedl, tak i zásady tyto v německém lidu selském rozdmychaly povstání, v němž sedláci důsledně žádali svobodné právo lovu, pak stejné právo na lesy a svobodné lovení ryb. Tu však vydal Luther spis proti povstalcům sedlákům a hlásal v něm, že se nad tvrdošíjnými a zaslepenými sedláky, kteří si nechtí ničeho dáti říci, „nikdo nemá se slitovati, nýbrž každý kdo jen může má je tlouci, probodnouti, pomlátiti a zničiti jako vzteklé psy“.⁵²

Římské právo a protestantism zakotvily pak po válce třicetileté pevně feudální svazky. Čeští sedláci těžce nesli břemena tato a chtěli je setřásti v povstání v r. 1680,⁵³ avšak podlehnuvše, ještě ve smutnějších poměrech se octli.

Takových následků snášel národ český, sveden jsa od mužů vášnivých a ješitných, kteří při největších pohromách jeho hleděli především na svůj prospěch (příkl. Roupovcův), tak byla síla národa vyčerpána, že slavný slavista Dobrovský neočekával, že by národ český kdy se pozvednouti mohl. Avšak prozřetelnost Boží, dopustivši na národ náš pro jeho poblouzení a nepravosti trpkých zkoušek, pozvedla jej zase k životu. Z chat selských povstali přední buditelé národa. Rodina nezámožného kostelníka odchovala Jungmanna, po Dobrovském nejslavnějšího vzkřísitele našeho jazyka. A kde našel mladý horlivec pro povzbuzení řeči a národa českého nejochotnějších a nejnadšenějších srdcí pro věc svátou? V listopadu r. 1810 zahájil Jungmann v semináři Litoměřickém vyučování jazyku českému řečí plamennou a vyzýval nastávající hlasatele slova Božího, aby nejen s potřeby jazyk český vzdělávali, nýbrž aby cíl snažení jejich byl vyšší, by se stali řečníky, historiky, filosofy a básníky a tím sobě a vlasti nejvyšší pochvalu zjednali.⁵⁴ — Jeho slova padla na půdu úrodnou, vnikla do srdcí ochotných a pro národ nadšených. Antonín Marek, Tachezí, Vetešník a ostatní dlouhá řada vlastenců kněží n e j v ě š í m a j í p o d í l na probuzení národa českého.

Avšak i šlechta, odcizena jsouč jazyku českému, nezůstala pozadu a brala vynikající podíl v probuzení národa českého. Rodiny hrabat ze Šternberka, z Kolovrat, Kinských jsou úzce spojena s příběhy znovuzrození národa českého. Tak spojenými silami všech vlastenců, kterýmž se jednalo jen o dobro národa, opovrhovaný a zubožený národ český domohl se zase jak řeči tak i politické moci, neboť v účtování v politice Rakouské nemůže se nyní ničeho díti bez ohledu na národ český.

Čtenáři naši snadno poznají, kam vlastně těmito dějepisnými vzpomínkami míříme. Nikam jinam, než na nynější poměry. Těžko jest posuzovati poměry, v kterých sami žijeme, anť nám chybí, jak se obyčejně žádá, úplná nestrannost. Dějepisci, který žije mnoho let po událostech, jest mnohem snáze posouditi, jakých následků mělo to neb ono hnutí v národě, neb následky tyto má již před sebou. My však nevíme ještě, jakých následků naše činy potomkům našim ponechají. Národ náš, dosáhnuvši po dlouholetém

⁵² Janssen, II., str. 549.

⁵³ Svátek: Vzbouření lidu selského v Čechách r. 1680. „Osvěta“, 1887.

⁵⁴ Zelený: Život Josefa Jungmanna. Str. 39. Praha 1873.

nezištném a nadšeném usilování všech věrných synů, ať byli ze stavu šlechtického, kněžského neb měšťanského i rolnického politické váhy, národní samostatnosti a velkého pokroku duševního, začíná se zase drobiti, v nesvárech žítí a sám sebe potírati, ku posměchu cizincům, sobě zase jen ku škodě! Národ náš, jenž má doposud bojovati o svoje bytí, jenž má doposud vystupovati proti zevnějším nepřátelům, bojuje proti sobě! Jak může vojsko, jež má na nepřítel střílet, zvítěziti, když střílí samo na sebe? K velikému žalu všech poctivých vlastenců mluví se nyní v národě našem o „stranách,“ jedna jest ta stará národní, druhá si dává jméno mladá, „svobodomyslná!“ Každého člověka posuzujeme podle jeho činů, podle ovoce poznáme strom. Na koho padá mravní vina těchto neutěšených, od každého poctivého vlastence odsuzovaných poměrů v národě našem? Národ český vzmohl se svornou prací všech věrných svých synů ze všech stavů. Vyskytují se však nyní lidé, kteří sami o sobě vyvolávají, že jen oni chtějí národ povznést k politické samostatnosti, že jen oni jsou pravými vlastenci, ostatní pak podezřívají, třeba by to byli mužové ve službách národa již sešedivělí. Strana — když již musíme k hanbě svojí mluvíti o stranách — která si dává jméno „svobodomyslná,“ štve a nemá žádného dobrého jména, ani toho nejmenšího uznání pro stavy, bez nichž národ náš žítí nemůže, bez nichž by sotva byl vůbec k životu přišel. Štve lid proti kněžstvu, proti náboženství katolickému a proti šlechtě. Důkazy k tomu nepotřebujeme, čteme jich denně dosti v „Nár. Listech.“ Aby tomuto štvání dalo se jakési jméno zvučné, užívá tato „strana“ ve svých řečích dvou pádných slov, jimiž národ náš hrůzou naplněn býti má, jsou to: klerikalism a feudalism! Ano, to jsou ta politická strašidla, jichž strana mladočeská k svému účelu si utvořila, neboť ve skutečnosti jich nestává. Jak by vojín dokázal svoji udatnost, kdyby nebojoval proti nepříteli? Jak by strana „svobodomyslná“ dokázala národu, že jen ona chce ho povznést, kdyby nebojovala proti nepřátelům národa, proti „klerikalismu“ a „feudalismu?“ Kdo by si tu nevzpomněl na onoho bláznivého rytíře, jenž se chtěl stát stůj co stůj znamenitým bojovníkem, jehož sláva by se celým světem šířila, a který ve svém bláznovství bojoval proti větrným mlýnům, vida v nich předvěké obry! Nejinak bojuje strana mladočeská proti klerikalismu — kněžstvu a feudalismu — šlechtě. Nic by nevadilo, kdyby národ náš byl jako nepohnutý větrník, který svými rameny rozdrtil kopí bláznivého rytíře a jeho samého značně porouchal, avšak tato strašidla klerikalismu a feudalismu našla v lidu českém mnoho věřících.

Štvání „Nár. Listů“ a strany tak zv. svobodomyslné musíme hlavně připisovati, že lid český ani jednoho kněze sobě ne zvolil do sněmu ani do říšské rady za obce venkovské a města. Morava má svého Webra, Rakousy svého Eichhorna, Tyroláci měli Greutra a my v Čechách nenajdeme ani jediného kněze, jenž by nebyl v stavu zastupovati zájmy svého lidu? Nenajde se v řadách vlasteneckého kněžstva, o němž sám Rieger pravil, že žádný národ se nemůže honositi tak vlasteneckým kněžstvem jako národ český, ani jeden kněz, jenž by nebyl důvěry lidu českého hoden? Nevěříme tomu. Avšak kněžstvo samo musí svoje stanovisko změnit. My jsme toho přesvědčení, aby církve zanechala konečně trpnou politiku a nastoupila politiku činnou!

Církve příliš dlouho přihlíží na řádění svobodomyslných nevěrců, kteří nám křesťanům vnutili pod rouškou lživé svobody beznáboženskou školu a ostatní svobodomyslné řády společenské. Co jest nám platno, když biskupové se vespolek radí, v říšské radě a na sněmu lidem nevěreckým musí pak ponechati utvoření protináboženských zákonů,

aniž by tito strážcové církve tam na p ů d ě z á k o n ů v mohli svůj hlas k platnosti přivést? Co nám pak pomohou pastýřské listy, ve kterých si církev naříká a ku kterým lid, když je farář předčítá, většinou lhostejně se chová?

Jsou-li závažné příčiny, abychom my Češové našich spravedlivých požadavků se důrazněji domáhali, tuť jsou v první řadě zástupcové národa, poslanci podle nynější ústavy povinni svorně o těchto prostředcích se dohodnouti. Mnoho hlav, mnoho smyslů. I nemůžeme jinak očekávati, že při takovém jednání různá mínění se pronáší, avšak zde právě vězí to důležité, kterak přijde lid k tomu, aby i on do víru a různic politických byl vehnán a takřka štván, poněvadž zástupcové jeho o prostředcích politiky se dohodnouti nemohou? A zde právě koná tuto zhoubnou práci v lidu t. zv. strana svobodomyslná prostřednictvím „Nár. Listů“ a jim sloužících krajských listů mladočeských. Tak zvané svobodomyslné noviny s „N. L.“ v čele roztrpčily náš národní život až do těch nejzazších a jindy nejtíšších dědin českých, kde dříve nebylo řeči o hádkách politických, tou měrou, že můžeme směle tvrditi, že náš společenský život působením „N. L.“ úplně jest zkažen a rozerván!

Dříve mohl kněz směle do každé společnosti, všude byl vřele vítán, nyní ale vede ve společnosti hlavní slovo žid anebo „svobodomyslný“ pán, který drží jediné spásonosné evangelium „Národní Listy“ v rukou a podle nich celý svět posuzuje. Běda tomu člověku, který by pronesl jiné mínění, než náš „svobodomyslný,“ vždyť si obrali právě toto jméno, poněvadž mínění jiných nesnesou, ani snášeti chtějí; toť „svobodomyslnost“ „Nár. Listů“ a všech, jim věřících.

Lid český a především rolnický, zvykl falešnému tomuto proroku a odvádí majitelům „Nár. Listů“ skorem půl milionu zl., jako předplatné. I pochopujeme úplně „vlastenectví“ pánů Grégrů, anť lid český ročně ze svých kapes půl milionu zl. jim odvádí, i bylo by žádoucí, aby z tohoto příjmu, aniť sebe a své stoupence vydávají za jediné přátele národa českého, přispěli na zvýšení platů učitelských, aby toto zvýšení nepadlo zase na ty ubohé poplatníky! Není však na tom dosti, že bratří Grégrové vydávají veliké noviny na balamucení lidu, své „Nár. Listy,“ jim pomáhají na venkově četné listy krajské,⁵⁵ „Mladoboleslavan“ v Mladé Boleslavi, „Pravda“ v Čáslavi, „Naše hlasy“ v Českém Brodě, v Kutné Hoře jsou dokonce dva: „Vesna Kutnohorská,“ pak „Volné slovo.“ V Pardubicích „Pernštýn.“ V Plzni dva: „Český západ“ a „Na Stráži.“ V Praze: „Učitelské Noviny“ a „Vyšehrad.“ V Příbrami: „Noviny z Příbrami“ a „Příbramské listy.“ V Nymburce „Občanské listy.“ V Roudnici „Podřipan.“ Ve Slaném dva: „Svobodný občan“ a „Světlo.“ V Táboře „Tábor.“ Na Vinohradech »Vinohradské listy“ a v Žižkově „Předměstské listy.“

Kdekoliv na venkově mladočeské noviny vycházejí, tam také prošel za venkovské obce m l a d o č e s k ý p o s l a n e c , zde vidíme moc tak zvaného veřejného mínění.

„Nár. Listy“ a jim podobné krajské listy pomáhá šířiti po venkově nejvíce — ať zase jednu trpkou pravdu vyznáme, — naše učitelstvo. Naše učitelstvo — čestných výminek ve skutečnosti nepopíráme — hlásí se na povel Grégrovců ku straně „svobodomyslné“ a třímá tudíž v rukou svých prapor „svobodomyslnosti.“ Vždyť Grégrovcí a jich stoupenci příslibují v „Nár. Listech“ učitelstvu neustále zvýšení platu a což nejvíce váží: chrání je před náboženskou školou, která, kdyby vzešla ve skutek, by namnoze učitelstvo —

⁵⁵ Na Moravě šíří hlízu mravní hniloby mladočeské, národního rozkolu a náboženské náказы: „Selské listy“, „Velehrad“ a „Moravské listy“.

jak praví totiž Grégři a „Národní Listy“ – připravila o chléb a český národ by uvrhla do čiré tmy, ba i do roboty! Učitelstvo naše nemá ani tolik soudnosti, aby se z toho balamucení vymanilo a nenásledovalo praporec „Národních Listů!“ Vždyť i každý hostinský by platil za „neuvědomělého a zpátečního občana,“ kdyby ve svém hostinci neměl „Nár. Listů!“

Strana „mladočeská“ chce, aby byla posuzována jen podle své činnosti na sněmu. Zajisté by se jednotlivým poslancům křivdilo, kdyby se i osobní jejich poměry vzaly veřejně na přetřes, vždyť by pak vůbec, kdyby se tak všeobecně dělo, nebylo možno, aby někdo vzal na se veřejný úřad a mohl blahodárné působiti, ana by činnost jeho podrývati se mohla všelikým na cti utrhaním. Jakkoliv právě této zásady od „Nár. Listů“ a strany „svobodomyslné“ nebylo šetřeno, nechceme jich v tom následovati, ačkoliv veřejné listy i o „vážných poslancích svobodomyslných“ přinesly dosti zajímavých věcí, které vlastenectví jejich v prapodivném světle ukazuje.⁵⁶

Než přejdeme k porodu t. zv. strany svobodomyslné, k posledním volbám. Každý člověk, kterému se špatně vede a jemuž jest zápasiti o živobytí, chytá se všech možných prostředků, aby si odpomohl; nezřídka se stává, že při tom přijde na zcestí, chytá se prostředků pochybených. Rád naslouchá slovům, která ho v neštěstí těší a rád věří všem možným slibům na lepší budoucnost. Viděli jsme v úvahách našich, že stavu rolnickému jest bojovati s obtížemi na něho uvalenými tak, že těžce hájí svoje živobytí. Když pak přijdou lidé, kteří mu neustále vyhlašují a v novinách veřejně podávají: to jsou oni, kteří vaši bídu zavinili, my vám pomůžeme, my zvolíme poslance z vás, abyste sami na sněmu a říšské radě své zájmy hájiti mohli; kdo se tu může diviti, že selský lid uvěřil a poslechl? Kdo se může nad tím pozastaviti, že šel na lep „N. Listům“ a Grégrovcům?

Zajisté my sami si přejeme, aby selský stav poslal na sněm zástupce, kteří s ním cítí, kteří znají jeho obtíže. A kdo jiný může jich lépe znáti než rolník sám aneb ten, kdo hospodářství vede; každý nejlépe ví, kde ho střevis tlačí. Avšak věc má své potíže. Poslanec, chce-li svědomitě hájiti zájmy svých voličů, musí nejen znáti potřeby jejich, nýbrž musí býti všestranně vzdělán, musí znáti národní hospodářství, dějiny svého národa, ústrojí státní, musí míti krátce řečeno všestranný přehled. Když tudíž rolnický stav ve svém středu má takových mužů, vzdělaných, svědomitých, s přesvědčením křesťanským, s charakterem nezištným, šťasten bude, zvolí-li sobě mnoho takových poslanců. Nechceme zde přetřásati poslance tak zvané strany svobodomyslné, po ovoci poznáte jich. Jsme však toho přesvědčení, že selský lid, obce venkovské celkem n e š t a s t n ě sobě volily poslanci mladočeskými.

„Nár. Listy“ napsaly v čísle ze dne 13. července slova, která vyňaly z novin, sloužících celému židovstvu a svobodným zednářům, totiž z „Neue Freie Presse“: „Dne 2. července bojoval český lid boj svobody a osvěty proti feudalismu a klerikalismu, boj demokracie proti nadpráví aristokratickému, boj vítězný za vzdělání lidu svobodnou školou národní proti národomornému zpátečnictví.“ Jsou to ti páni svobodomyslní a židáci chytří lidé: Ano, národe, bojuj dále pro svobodu a osvětu, neboť právě v tomto boji co vidíš v knězi a v šlechtici a v mužích křesťanského přesvědčení n e p ř á t e l y s v o -

⁵⁶ Viz „Čech“ ze dne 19. září 1889 o poslanci Heroldovi, kde se mu vytýká provozování lichvy ve spolku se známým odsouzeným židem Glaserem.

body, odřeli tě ti přátelé svobody o tvůj majetek, o tvoji spokojenost a o veškerá práva, která ti zaručuje křesťanská víra.

Ostatně leží na bíledni, že tak zv. strana svobodomyšlná ku svým volebním rejdmům musila obdržeti peněžitých prostředků od našich národnostních nepřátel a vším právem poukázal olomoucký „Našinec“ na spolek svobodných zednářů, neb zadarmo „Nár. Listy“ toho tajného spolku se neujímají, jak toho činily obzvláště v čísle ze dne 23. srpna.

Když tedy rolnictvo ve své tísní volilo muže, kteří mu slíbili, že na sněmu zájmů rolnictva co nejvydatněji ujímati se budou, aby nebyla veškerá břemena státního a obecního hospodářství s největším podílem uvalována na ubohé rolnictvo, tu samo sebou se dalo očekávati, že tito „noví přátelé národa“ a „jediní praví vlastenci“ takové návrhy k tomu účelu čelící ve sněmovně podají. A hle, t. zv. strana svobodomyšlná uvedla se do činnosti sněmovní, aby ukázala, že jenom ona s národem cítí a o jeho blaho pečuje, s podáním adresy o státním právu českém a o korunovaci. „Nár. L.“ přinesly v čísle ze dne 13. září tučnými literami: „Adresu J. Veličenstvu císaři a králi navrženou poslanci národní strany svobodomyšlné dne 12. října 1889 na sněmu českém. Návrh poslanců dr. Julia a Eduarda Grégra a soudruhů.“ – Účel této adresy, jak sami řečníci „svobodomyšlní“ se přiznali, byl, aby se ve sněmu před celým národem uvedli jako politická strana.

Podivně se však vyjímal hlavní vůdce této strany při svém hájení státního práva českého, vzpomínaje si na svoji minulost, že sám co nyní hájí, aby se ukázal národu českému jako první vlastenec, necenil dříve ani za „fajfku tabáku.“ V té době již, kde nebylo po straně „svobodomyšlné“ ještě ani potuchy, podali šlechticové čeští žádosti a veřejně jich vyjádřili, by náš nynější císař a král utvrdil svazek svůj s národem českým vložením koruny sv. Václava na svoji hlavu, tak především kardinál Švarcenberk. Naši poslanci s Riegrem v čele vstoupivše do říšské rady podali 9. října 1879 následující prohlášení: „Vstupující do sněmovny poslanců rady říšské jsme povinni prohlásiti: že tímto krokem a jeho důsledky nevzdáváme se a nečiníme ujmy svému právnímu stanovisku, které v opětovaných veřejných projevech tu došlo svého výrazu; že tím nikterak praejudikovati nechceme, aniž můžeme mnohými státními akty uznanému a zaručenému státoprávnímu postavení království českého a koruny české; že spíše pokládáme za svou povinnost, práva na nároky v tomto státoprávním postavení založená jako dosud i nadále zůstávati a obhajovati.“⁵⁷

V řečnickém zápase, který se vyvinul na sněmu českém při prvním pojednávání o právoplatnosti podané adresy, páni Grégři i s celým svým vojem nevzmohli se na určitý pojem státního práva českého a zase ho nám podal dr. Rieger: Právní svazky mezi mocnářem a národem jemu podaným nezávisí na libovůli ani jednoho ani druhého, nýbrž u vespolečné spravedlnosti; národ politický obývající země koruny sv.-Václavské má právo, kdyby panující rod vymřel, sobě panovníka neb vůbec formu vlády vyvoliti. Toto právo české koruny žije a nemůže ničím odstraněno býti, tak vyjasnil tuto veledůležitou věc pro národ náš dr. Rieger. Poslanci strany mladočeské s pány Grégry v čele ukázali při všem tom, že jim jde více o „osobní zájmy,“ aby u lidu došli obliby, než aby skutky dokázali, že se jim jedná o dobro a zájmy národa českého.

⁵⁷ Osvěta 1889, str. 337: Česká státoprávní otázka.

V kterém domě a v které rodině může vzkvétati štěstí a blaho, kde nepanuje mír? Který národ může prospívati, jehož synové mezi sebou se hašteří? Na takovém stupni se český národ nachází, že naši odvěcí národní odpůrci z nás si berou výstrahu, aby v řadách jejich zavládla svornost. Dr. Plener pronesl 12. listopadu ve spolku přátel svých ve Vídni pozoruhodný úsudek o poměrech našich. Vůdce ústavácké strany pravil: „Duch obyvatelstva německého tohoto léta se povznesl, a sice příčinou toho mimo jiné jsou události českého sněmu.“

Až dosud byla strana česká jednotná, mocným a velikým činitelem, jenž dovedl působiti proti nám velmi důrazně. Ale poslední porady pražského sněmu působily, že politický úvěr celé české strany značně klesl. Česká strana je dnes rozdvojena, zmohtněl radikalismus, staří vůdcové se zavrhují. Tyto události musejí nám býti naučením a výstrahou. Vidíme, kam to dochází, když zmohtnutí radikální hnutí, rozbíjí pevný svazek strany a podkopává její vážnost. „Učme se od protivníků, že může nás zachovati toliko sjednocenost.“ Tak šlechtic dr. Plener. Zdaliž se nemáme nad těmito slovy pozastaviti a se vzpamatovati? Ač na koho padá vina našeho rozbroje? Na ty, kteří pořád sami sebe vynášejí za jediné spasitele a přátele českého lidu, na ty, kteří hanobí, podezřívají a tupí muže již sešedivělé ve službách našeho národa, jim vyčítají, že nedovedou se vládě opřít, ba dokonce že jsou s ní srozuměni a ničeho doposud nedokázali, aby národ náš spolurozhodoval v politice říše naší, na Grégrovce a jich stoupence a na buřičské jich noviny „Nár. Listy!“

Poslanci takzvané strany „svobodomyšlné“ dostali se do sněmu jen tím, že slíbili svým voličům zájmy lidu hájiti a pro ně se zasazovati. Zdaliž pak činnost v uplynulém prvním zasedání sněmu tomu nasvědčuje a zdaliž nemáme očekávati ještě věci horších? Zdaliž nevládne v té síni místo svorné práce na roli národa dědičná stranická nedůvěra a namnoze slepá vášnivost a to právě na té straně, která si osobila jméno „svobodomyšlné“ a která svým chováním právě toto jméno nejvíce hyzdí?

Dvě stě let (1420–1620) hřešil národ náš proti víře a dvě stě let (1620–1820, odkud se počítá naše obživnutí) byl za to trestán. Historie nás učí tomu písmem krvavým a plamenným. Stojíme v první polovici třetího dvousetletí, ve kterém buďto svou národnost utvrdíme a zvelebíme, buďto sami ji zahubíme.⁵⁸ Rolnictvo dalo se do proudu mladočeského vehnati, důvěřujíc slovům předáků Grégrovců v „Nár. Listech“, na něm jest zase mravní povinností, aby snahám mladočeských vůdců, kterým se přece více jedná o zájmy osobní než o zájmy národa, více se nepodávalo, nýbrž věrno zůstalo své minulosti. Rolnictvo naše jest konservativní, odporuje svým přesvědčením i výchovou cizáckým zásadám lživé svobodomyšlnosti Grégrovců a „Nár. Listů“, dalo se ale jimi svést. Nuže, ještě čas se poznati a k lepšímu se obrátiti. Heslem našim musí býti: „Ven s Grégrovcí, ven s „Nár. Listy!“

Nastávají nám v r. 1891 volby do říšské rady. České duchovenstvo nechť vystoupí spojeno s muži křesťanského a konservativního přesvědčení do boje politického a rolnictvo české těmto mužům zajisté přijde vstříc.

V tom směru ať uzří strana národní svůj budoucí cíl, neb jenom tím můžeme se ubrániti rozkolnictví a úplné záhuby.

⁵⁸ „Obzor“, 1889, str. 293.

25.

Jak žili naši předkové a jak žijeme my?

Ačkoliv předměty této úvahy nepadají přesně do rámce úlohy námi předsevzaté, přece neváháme, z důležitých příčin jich probrati. O vzdělanosti všech národů rozhoduje u veliké míře těž způsob života. Čím nezkaženější a zachovalejší jest lid, tím jednodušeji a přirozeněji žije. Zkažená pak „vzdělanost“, která se tedy neprávem vzdělaností zove, vzbuzuje v lidu dříve neznané potřeby a tím mravy a zvyky jednoduché kazí a duševní i tělesnou sílu jeho ničí. Toto nám dokazují dějiny na národě starých Římanů. Dokud Římané zůstali věrni svým jednoduchým mravům, dotud podmaňovali sobě národy; jakmile ale oddávali se životu prostopášnému, ku kterému je svádělo ohromné bohatství ujařmeným národům pobrané, zmizela síla jejich. I naše moderní poměry zavedly na místo starých jednoduchých ale zdravých zvyků pod rouškou „pokroku“, „osvěty“ a jak vůbec známá ta slova na balamucení lidu znějí, nové potřeby a zvyky, které nám rozhodně nikterak neprospívají.

Dříve než u nás v Čechách nastalo pěstování cukrové řepy a jiných plodin průmyslových, zasívali sedláci naši mnoho lnu. Víme sice, proč náš rolník jest nucen hleděti si plodin průmyslových, aby sehnal peněz. V zimě, když bylo venku po práci, tu se len propracoval, očistil, čeled' měla mimo mlácení obilí lnem po celou zimu práci. Nyní nemá hospodář v zimě pro nikoho práci a pracující lid hrne se do měst anebo jest nucen žebrotou choditi. Vypracovaný len české selky sami předly, chodilo se na přástvy i bylo chloubou každé české selky, když mohla ukázati balíky svého domácího plátna. Z plátna toho nejen prádlo se ušilo, nýbrž z hrubšího plátna zhotovily se kazajce a spodky do práce. To všecko upravila si domácnost českého sedláka dříve sama. Nyní kupují selky plátno větším dílem v obchodě. To však ještě nestačuje. My jsme si navykli, naše tělo zaobaliti do vlny! Vlnu nám přivážejí z ciziny, co tu platíme ročně do ciziny peněz za vlnu!

Šeb. Kneipp, onen známý lidumil svým léčením vodou, poukazuje důrazně k tomu, že předkové naši nosili na sobě prádlo z plátna, pracující lid oblékal se do plátna hrubého a pevného, nikdo neoblékal se do vlny, i byli proto lidé otužilejší a zdravější. Dříve nosil selský lid národní kroje. Tyto kroje nepodléhaly žádné módě, i zdědil syn po otci kroj, ba i vnuk mohl dědův kabát nositi, tak bylo dříve vše poctivé, jednoduché a trvanlivé. Nyní vydrží módní šat sedlákovi sotva rok. Co by tu selský lid uspořil, kdyby sám sobě robil plátno, kdyby se neohlížel po módě a byl zůstal věren svým národním krojům?

Co tu jde peněz z ruky rolníků do rukou židů, kteří jak známo u nás nejvíce mají v rukou svých veškeré obchody střížné a do krámů všelijakých požidovštělých křesťanů za veškeré potřeby na oděv? To vše dříve v takové míře jako nyní nebývalo. Čeští rolníci pěstujte zase len, naše přádelny, které dostávají mnoho lna z Belgie a Ruska rádi ho přimou, čištěním lnu bude míti pracující lid v zimě u vás práci a vy sami budete míti svoje vlastní laciné prádlo.

Na Hané a na Slovači i u nás v kraji plzeňském a budějovickém můžeme doposud u ženského pohlaví spatřiti národní kroje. Jak malebné a jednoduché a tím právě krásné jsou tyto národní kroje. Jak vypadá proti nim módní šat! Naše železná móda hrozně se prohřešuje na zdraví pokolení ženského nošením šněrovaček: co tu již neštěstí, co ne-

mocí a co zakrnělých dívčích postav tímto moderním oděvem a přece se nosí! Kéž by zase zavládla jednoduchost v oděvu jako u našich předků!

Co se stravy týče i tu přiměl novější věk českou hospodyně k tomu, že vydává za mnohé potřeby do roka dosti peněz, co předkové naši si uspořili, čím se dříve živil pracující lid a čeleď hospodářská? Ráno měl polévku z mléka aneb jinou silnou polévku; k obědu jídla z domácí mouky a k večeru taktéž domácí silný chléb a mléko. Nyní však vydá hospodyně do roka mnoho peněz za cizozemskou kávu, bez které chasa nechce jíti do práce. Kávu musíme draze cizincům zaplatiti, kdežto domácnost českého sedláka poskytuje hojnost plodin, za které by hospodyně nemusela vydati ani krejcaru a kterými by se rolník a čeleď mnohem vydatněji posilnili než tou rozčilující a seslabující kávou. Proč medle nepřipravujeme sobě, zvláště chudý pracující lid, z ječmene neb z žita snídani? Co by sobě uspořila chudina, kdyby pražila místo drahé ničemné kávy ječmen aneb žito!

Předkové naši neznali kávy, která jen čivy rozčiluje a ničím nás nevyživuje; snídávali laciné a živné polévky, jak jím domácnost sama prostředků k tomu poskytovala. Neznali žádného padělaného piva a zlobně působící kořalky. Mnohý dělník si myslí jak se posilní, vypije-li sklenici piva. Kdyby ale jen polovičku peněz, co vydá za pivo, dal ženě, aby za ně koupila mléko a domácí mouku, měla by celá rodina jednoduchou a silnou stravu.

Dříve než nastaly parní umělecké mlýny, bylo po Čechách na každé říčce mnoho mlýnů, ve kterých panovala zámožnost. Čeští mlynáři byli dosti bohatí. Nyní ale za toho novověkého pokroku postavily se ohromné parní mlýny, z nichž jeden pohltí sto malých a tak i ten střední zámožný stav mlynářský namnoze zmizel, zničen od velikých mlýnů spekulantským kapitálem založených. A přece jest co do výživnosti mouka neumělá daleko lepší a zdravější, než ta bílá mouka z mlýnů uměleckých. I v tom tedy měli naši předkové větších výhod než my.

Při každoročním odvádění branců liší se jinoši ze stavu rolnického svým zdravím a svojí silou nápadně od mladíků z měst a ze tříd v továrnách pracujících. Jak šťastný jest rolnický lid, který po celý rok pracuje na zdravém vzduchu a na slunci; zdraví jeho se tuží touto prací a čerstvý vzduch zachová jej při síle, třeba by strava jinak byla dosti chabá.

Jak k politování jest naproti tomu dělník, jenž jako novověký otrok přikován jest v továrně ku stroji, ve vzduchu zapáchajícím v prachu a při světle umělém, a k tomu ke všemu při bídné stravě! Tak staví venkovský lid selský nejvíc svých synků armádě, tak přispívá svým zdravým přebytkem k obyvatelstvu velkých měst, která jen žijí z venkovské podpory. Tak jest povolání rolníkovo jedno z nejzdravějších a nejšťastnějších, v rolnictvu jest nejzdravější jádro národa, jen musí ale zůstatí věrno jednoduchým a poctivým mravům, jakými se řídili naši předkové.

Hlavní péčí rodičů jest výchova dětí. Právě v tom dbali naši předkové jednoduchých křesťanských zvyků. Dobrý strom nese ovoce dobré, špatný strom špatné. Jsou-li rodiče zdraví jak na duchu tak na těle, dá se očekávati, že budou také děti rodičům svým podobny. Jsou-li rodičové nezdraví, vedou-li nepořádný a rozháraný život, kterak mohou děti jejich prospívati? Naše prabáby nebyly sice „vzdělány“, nevyznaly se v literatuře a jiných novověkých přehnaných požadavků u pokolení ženského, za to ale byly si vědomy svého povolání: Jest jeden Bůh, který všecko řídí a spravuje, jemuž sloužiti máme; Jemu den co den sloužíce v bázní Boží všemu hříšnému vyhýbati se máme. Od takové

matky, která tak žije, může se zajisté očekávat, že vychová zdárných dětí. Běda ale matce, která si není vědoma svého povolání. Tu pak zdědí děti veškeré špatné vlastnosti matčiny. To samé platí ještě u větší míře o otci. Naši předkové vychovávali svých dítek přísně, dbali o kázeň, vedli je k bázni Boží, popřávali dětem svým hodně zdravého vzduchu, pohybu venku, tužili je záhy k práci, jednoduchou silnou stravou je živíce a jednoduchým šatem je odívajíce. Nezahalovali svých dětí do vlny a nenapájeli je lihovinami, pivem aneb vínem. První školou dětem jest rodinný kruh. Jak si rodiče svých dítek vychovávají, tak je také mají. Kéž by křesťanští rodičové nezapomněli, že děti jsou jim od Boha svěřeny, že mají nesmrtelnou duši a že jednou za to vychování budou klásti účet!

Prvním učitelem dítěti jest otec, první učitelkou matka. Té povinnosti nechť nikdy rodiče neopominou, že Bůh jich v první řadě povolal, aby svým dětem udíleli první vyučování. A kterých předmětů mají rodiče svými dětmi probrati? Záhy spozoruje dítě, že otec i matka láskou k němu lnou. Rodiče však mají dítěti co nejdříve vštípit, že má ještě jiného Otce v nebesích. Nejdůležitější předmět, jemuž rodiče mají vyučovati, jest tedy náboženství. A v tom byly naše prabáby velice svědomity, první čemu dětí svých učily, byla modlitba! Po druhé čemu se dítě záhy přiučiti musí jest práce, nikdy však do únavy, aby děti nezakrněly. Tak vychovávají křesťanští rodiče svých dítek. Jak ale vede se dětem, kteří na rodičích vidí život rozháraný a nepořádný, kteří neslyší po celý čas žádné slovo o Bohu, o trpělivosti a snášenlivosti všelikých neštěstí?

Šestým rokem začíná dětem škola druhá. První vyučování, kterého udíleli svým dětem rodičové sami, má se v této druhé škole dále pěstovati a zdokonaliti. Naši předkové říkali: kdo umí dobře čísti, psáti a počítati a kdo zná všechny důležité pravdy sv. náboženství, ten byl v dobré škole a jest schopen v životě dále prospívati. Dříve vyučovali třeba nestudovaní učitelové, ale dostáli svému úkolu jako nyní ti studovaní, neboť i oni nemohou s dětmi zakrnělými na duchu ničeho docílit, přese všechno odborné vzdělání. Škola dřívější trvala do 12 let a opakovací v neděli a ve svátek odpůldne do 16 až do 18 let.

Naše moderní školy vypadají zcela jinak, než ty dřívější. V nynější škole podává se mimo dřívějších předmětů ze školy staré mnoho jiných nových předmětů. Zda-li ale tato nová škola každému prospívá, to jest jiná otázka. Dítě zůstává až do 13. neb 14. roku dítětem na těle i na duchu. Když dítěti dáme nějakou práci, tu chtivě a s chutí se dá do práce, ale mladistvé síly jeho brzy ochabnou, a kdybychom dítě do práce dále nutili, tu zemdlí jeho síly a dítě může zakrněti ve svém vývinu. Ještě více to platí o práci duševní v učení. Škola, která dítěti mnoho předmětů podává, ta dítě nevzdělává, ona ho unavuje. Poněvadž to dlouhé vyučování dítě unavuje, tak se mu toto vyučování také znechutí, ba zprotiví, a skutečně, podívejme se na školní mládež po třetí hodině vyučování, jak horem pádem běží ze školy na vzduch a domu, jako kdyby uteklo z nějakého vězení.

Prohlédneme-li dnešní učivo národních škol a podíváme-li se na ty děti, jak jsou ještě slabé a útlé, tak se musíme tázati: jak mohou tyto děti takové břemeno nésti, aniž by škodu utrpěly? Sedí-li děti dvě hodiny ve škole, tak jest právě míra dovršena, třetí hodina jest úplně ztracena, děti jsou zemdleny, nenajdeš u nich více pozornosti, těkavá jejich mysl jest již ochablá, potřebují pokoje.

Dítě již samo sebou jest zvědavé, rádo se učí, když samo ale dává na jevo, že vše mu jest lhostejné, tu jest nejvyšší čas, abychom s vyučováním přestali.

Rodiče mají pilně dbáti o to, jak děti ve škole prospívají. I zde budiž sv. náboženství nejdůležitějším předmětem a rodiče mají se často sami přesvědčiti, dítek svých často se tázati: čemu jste se dnes ve sv. náboženství učily, jak jste to pochopily a sobě pamatovaly? Právě v tom mnozí rodiče jsou nedbalí. Vždyť naše beznáboženská škola ponechala nejdůležitějšmu předmětu jen dvě hodiny v téhodni a jinak namnoze nesevdomití učitelové, kteří buď z lehkomyšlnosti, buď z lhostejnosti své důležité vychovatelské povolání špatně pochopují v tom ohledu: býti nápomocni v náboženské výchově duchovnímu, nikterak svým chováním k tomu nepřispívají. Proto jest tím více třeba, aby rodičové sami bděli nad duševním pokrokem svých dítek a musí jich pilně se vyptávati a pravidelně do školy posílati.

I v tom byli předkové naši vzorní. Dítek svých u oběda se ptali, o čem bylo kázání v kostele, o čem bylo křesťanské cvičení, a když dítě nevědělo, nedávajíc pozor, nedostalo ničeho jísti, zajisté dobře působící trest!

Čím dítě více dorůstá, tím více chce poznávati a věděti. Tu nastává rodičům povinnost, aby děti viděly a slyšely jen dobré. Jakmile děti škole odrostly, tu ať hledí rodičové chrániti svých dítek od každé špatné společnosti. Neboť léta, kde hoch dorůstá v jinocha a děvče v dívku, jsou pro mládež nejnebezpečnější a pro budoucnost nejdůležitější. Zde mají rodiče hlídati svých dítek jako oko v hlavě. Jak nasejeme, tak sklídíme. Kterí rodiče dbají u svých dorůstajících dítek o kázeň, mrav, pracovitost a zbožnost, ty mohou bezstarostně budoucnosti hleděti vstříc, dobře zasíli.

Naše moderní škola pokládá si za velikou vymoženost lidskosti, že odstranila ze školy tělesné tresty. Moudrý otec i matka, vidí-li toho potřebí, aby děti se polepšily, nelekají se užiti tělesného trestu. Říkávali staří: každé rány škoda, která padla vedle. Jakého postavení používá učitel ve škole, kde nemá práva tělesně trestati? Stojí bezbranný a beze vší autority u m l á d e ž e z k a ž e n é , ba rodiče zpozdilí sami svých dětí navádí, aby se učitelé postavily na odpor, kdyby jim udělil třeba důtku, ku které má právo. Zaslepenost takových rodičů brzo na nich samých se tresce. Kde není kázně, tam není bázně a takoví zaslepení rodičové záhy se dožijí zlého ovoce na svých dětech, ku kterému sami zárodek položili. Moderní škola ukazuje hojnost příkladů drzých a surových kluků, kteří jsou učitelovi a knězi metlou, nákazou pak dětem ostatním.

Dříve byla mládež povinna, opustivši školu normální, navštěvovati škol pokračovacích až do 16 jindy i do 18 let; učenníci i čeled', dorůstající jinochové a dívky byly povinni v neděli a ve svátek obcovati odpoledním službám Božím a býti při křesťanském cvičení, rodičové a mistři i hospodáři svědomitě toho dbali, aby mládež tuto povinnost nezanedbávala. Jaký význam měla tato kázeň pro výchovu mládeže? Každý ví, že v letech, kdy tělo má se vyvinouti a spolu duch, jest nejvíce zapotřebí ostražitosti a dohledu na mládež. Mladý strom dokud roste musí se šlechtiti, jinak ponecháme-li ho beze vší péče, zbudní a zdivočí. Naše mládež, jakmile odroste škole, jest s v o b o d n a . Přijde na mnoze hned z domu otcovského do rukou cizích a jest ponechána již v mládí sama sobě. I vidíme následky této svobody. Sotva škole odrostlí hoši vykračují si mnohdy v neděli a ve svátek, místo aby plnili svoji křesťanskou povinnost, býti na službách Božích, venku v ústech drží si nezbytný doutník, nikoho nepozdraví. Špatně by pochodil ten, kdo by mladíku takovému se pokusil dáti nějaké napomenutí. Často vidíme sotva škole odrostlou mládež v hostincích se povalovati, kde nesevdomití hostinští z nerozumu těchto mladíků těžší, zde stráví v kouři a prachu největší část neděle až pozdě do noci.

Mladé tělo, které teprv má dorůstati, které nejvíce potřebuje zdravý vzduch a silnou stravu, tímto způsobem se ničí, nehledě na mravní jeho zkázu. Odkud tolik soucho-
tin mezi dorůstající mládeží? Rozhodně by měli rodičové k tomu hleděti, aby mladíci alespoň do 20 roků kouření se nedotkli aneb alespoň tolik zabránili mají, aby se nestala z toho žádná náruživost. Nebyli v tom ohledu naši předkové lepších názorů? Matky mají svých dcer škole odrostlých vychovávat především k tomu, aby mohly zastávat jednu povinnosti svého povolání. To nejpotřebnější čemu se učiti mají jest, aby rozuměly domácnosti, a zde jest prvním požadavkem: čistota, jednoduchost a to čeho jest k životu nutně zapotřebí. Zde právě hřeší moderní převrácenost mnoho na výchově pohlaví ženského.

I sebe hloupější děvče dovede si hráti na slečnu. Naučí se nějakou duchaprázdnou polku na piano aneb brnká na fádni citeru, chlubit se několika otřepanými frásami, navěsí na sebe několik módních cárů a vyzná se lépe v módním žurnálu než v některé kuchařské knize a myslí si při tom všem, že si přijde pro ni nějaký vysoký pán. Kdyby ji dal však někdo do ruky smeták, aby světnici vyčistila, neb jehlu aby něco spravila aneb vařečku, aby nějaký oběd uvařila, nebude si věděti rady. Matky vychovávejte proto vašich dcer k pracovitosti, k čistotnosti a cudnosti a spořivosti, pak budou z nich zdárné ženy. I v tom necht' slouží vám za vzor naše prabáby. Neved'te svých dcer sotva škole odrostly na taneční půdu, nýbrž ved'te je doma, k bázni Boží.

Povolání rolníka jest povolání těžké, jemu platí v plné míře a v potu tváři vydělávati si budeš svůj chléb. Rolník musí těžce pracovati a mnohdy se stane, že všecka práce jeho byla marna, přijde sucho, nebo krupobití a úroda toužebně očekávaná jest ta tam. V takových zkouškách nesmí sedláka opouštěti důvěra v Boha. Proto často hledí některý sedlák má-li více synů, jim vyvoliti jiného povolání, aby všichni nepracovali v hospodářství.

Jak nerozumně si v tom ohledu mnozí rodičové počínají! Každý stav má své obtíže, ale v každém stavu můžeme dosáhnouti s p o k o j e n o s t i . A proto mají rodiče vždycky, když dojde na děti, aby se některému povolání věnovaly, Boha prositi, aby dětem vyvolili takový stav, ku kterému mají chuti a schopnosti. —

Jak často myslí si hospodář: „dám syna na studie, chci spořiti, své hubě raději utrhnouti, jen aby mohl vystudovati a nemusel tak těžce v potu tváři chléb vydělávati jako já, a ve stáří nám to zajisté z vděčnosti odplatí.“

Jak jsou ale tyto naděje otcovy později sklamány. Mnohý zdárný syn nedosáhne přese všecko svoje namáhání žádného zvláštního postavení; mnohý pro přílišné studování pozbude zdraví a předčasně zemře, neboť jsou naše střední školy a university co do objemu učiva a výšky požadavků hroblem zdraví mnohých nadějných jinochů.

Co jest však nejhorší zkázou všech nadějí, kterých rodiče skládají do budoucna, důvěřující vděčnosti svých dětí, že mnohý mladík na školách středních a universitních se mravně pokazí. Šeb. Kneipp uvádí ze své bohaté zkušenosti několik příkladů⁵⁹ a mnohý ze čtenářů sám ze své vlastní zkušenosti taktéž některý příklad zná.

„Otec, jehož dobře znám, měl šest dítek a vychoval je přísně; jednoho syna dal na studie, měl k tomu chuti i schopnosti. Za pět roků ztratil svoji víru, jakož i lásku k rodičům, bratrům i sestřím, a oddal se zahálce a opilství, krátce řečeno, stal se z něho

⁵⁹ Šeb. Kneipp: So sollt ihr leben. Str. 137. V Kempenách 1889.

pravý ničema. Jeho bratři a sestry jsou ale hodni a vykonávají věrně povinnosti svého povolání.“

„Znal jsem mladíka, pro něhož rodiče všechno obětovali. Mohli mít v něj mnoho naděje, neboť byl nadaný a dobře vychován. Najednou však změnil své smýšlení a pravil, že od svých učitelů slyšel, že náboženství jest jen pro staré báby, že ho tudíž nepotřebuje. Následek toho byl, že z něho rovněž takový ničema se stal.“

Ještě jednoho příkladu uvedeme.

„Přišel ke mně muž vyššího povolání, zdravý měl zkažený, ale i duševní stav jeho nebyl v pořádku. Když jsem se ptal po příčinách jeho onemocnění, pravil: byl jsem prostý, poctivý hoch venkovský a prožil jsem veselého mládí. Na moje prosby dali mne rodiče na studie. Všecko na mne obětovali a bratři i sestry moje též. Jak jsem ctil svých rodičů, taktéž jsem měl úctu k profesorům. Ale dvě leta ve studiích byla mně osudnými, neboť v těch měl jsem dva profesory, kteří ve svých přednáškách nemohli se obejít, aby nebyli o náboženství vtipkovali a je směšným činili. Tak daleko jsem tím dospěl, že jsem náboženstvím opovrhoval a je nenáviděl. Také dva moji spolužáci k tomu dopomáhali. Pak jsem prožil 15 smutných a nešťastných let. Zmoudřil jsem, avšak duch můj jest zničen. Jakou úctu dříve jsem ku svým profesorům choval, tak jich nyní nenávidím a jimi opovrhují, neb mne připravili o to nejdražší, o moji víru. Kéž by žádný nevěrec nesměl nikde vyučovati. Když někdo sám jest zkažený a nechce se napravit, nemůže nikdo jej k tomu nutiti; ale tomu by mělo se zameziti, aby takový člověk nepokazil jiných. Přicházím k vám, vy jste moje poslední naděje a ptám se vás: mohu se na těle i na duši ještě uzdraviti?“

K těmto slovům netřeba poznámek. — My v Rakousku jsme ještě v jiném ohledu šťastni na „dobré profesory“. Naši ministři mají od pradávna zvyk povolávati z Němec na naše university cizácké profesory s prazvláštní „učeností“, kteří pro naše domácí úspěchy nemají než úsměšků.

Že naše universitní mládež bývá od nesvědomitých lidí k pouličním štvanicím svedena, tomu nasvědčuje nedávná událost: rozpuštění „Akademického čtenářského spolku“. Dříve než vláda spolek ten rozpustila, bylo pozorovati mezi studentstvem, že bere podíl na politických událostech takovým způsobem, jaký studentům rozhodně škoditi musí. Kdo však zneužívá nezkušenosti těchto mladíků, aby za jiné tahali z ohně kaštany a za jiné se spálili?

Jsou to nesvedomití štváci političtí, kteří si nikterak k svědomí neběrou, když svým pokryteckým štváním mladíka k jistým pouličním výtržnostem svedou, a mladík ten pak za ně trest vytrpěti musí a s ním i jeho rodiče, kteří tolik obětí byli již přinesli pro svého syna. Štváci však se nestane nic. To ale nevadí, že ti sami svůdníci mladých studentů staví se velice nevinnými, ba naopak na jiné vinu svalují. Tak píše „Nár. Listy“ ze dne 18. července 1889 v článku „Persekuce studentstva“: „Studentstvo české může, ba má se politikou zabývati, ale ono musí dělati politiku staročeskou, sice bude na universitě od staročeských profesorů justifikováno!“

Není to přímé balamucení lidu? Mladočeští straníci zneužili při volbách namnoze studentstva, za to byli mladíci potrestáni, že jim profesori nepotvrdili návštěvu půl roku a tím půl roku ztratili. Kdož však jest vinnen toho trestu, jímž trpí nezkušení mladíci a ubozí rodičové?

„Svobodné“ učení na vysokých školách, které u nás zavedeno v době josefínské, jest vlastně dílem svobodných zednářů. Tato „svobodná věda“ osobila si ve věcech víry a mravů právo, jaké jí naprosto nepřísluší, a pokazila tím již několik pokolení. Podáváme zde dva příklady, jak si tací „učenci“ oproti studentům ve svých přednáškách počínají a jak s jejich učením život, který vedou, se srovnává.

Známý německý „filosof“ Fichte byl povolán na universitu do Jeny na místo profesora Reinholda, osvětáře, který svými přednáškami studentstvo úplně pokazil. Fichte přednášel na jeho místě a ve svých přednáškách „vědeckých“ Pána Boha z „vědeckého“ stanoviska nadobro vyhodil. Studenti byli mu tělem i duší na začátku oddáni. Poněvadž ale spolky studentské ve městě tak řádily, rozpustil universitní senát veškeré spolky studentské a Fichte hlasoval pro rozpuštění. Toho se studenti dozvěděli a slavnému filosofu v noci okna rozbili. Zajímavost jest, jak se o tom činu tento mudrc vyjádřil, byl patrně se svojí moudrostí v úzkých a ze strachu, aby mu studenti ještě jednou okna nerozbili aneb dokonce aby mu nenařezali, dovolává se najednou třikrát pomoci Boží, psal totiž svému příteli: „Bůh odpusť těm, kteří dlouholetým vyučováním mládež k těm zásadám přivedli, já jim to odpustiti nemohu. Mám tu doměnku, kterou jsem jindy vždy zapíral a jiným zazlíval – Bůh mi to odpusť – že těmito studenty ničeho poříditi nelze, je musí Bůh dále vychovati, aby alespoň jiní lidé s nimi to vydržeti mohli.“

Najednou má Pán Bůh tomu „učenímu pánu“, který ve svých vědeckých přednáškách jej několikrát přímo ze dveří vyhodil, dělati ponocného, aby tomu slavnému filosofovi studenti nerozbili okna. Ale na to nepomyslel, že je sám k tomu vedl: není Boha, není žádné zodpovědnosti, tomu se studenti z přednášek pana profesora naučili a venku prakticky to provedli, jen že právě k neštěstí na panu profesoru samému.⁶⁰

V době josefínské vyučoval na universitě vídeňské policejním vědám prof. Sonnenfels, pocházel z židovského rodu. Ačkoliv nestudoval na žádné universitě, dosáhl pomocí osvětářů na dvoře Josefa II. universitní profesury. Ve svých přednáškách považoval církev za služebnici státu, kněze jako policajta. Tento profesor, jemuž Vídeň postavila pomník a o němž všeliké slovníky jako o velikém učenci píší, dopustil se veřejného podvodu. Svému bratru zaopatřil dodávání oleje pro město Vídeň pod cizím jménem a oba bratři měli z té dodávky hojný rebach. Josef II. se o tom lumpáctví dozvěděl a svobodní zednáři měli co dělat, aby Sonnenfelsa udrželi na universitě. Co učinil ten slavný učenec, aby nemusel se představit soudu pro své lumpáctví? Císař nařídil, aby přísně ta věc se vyšetřila. Slavný učenec, uslyšev to, přednášel několik dní potom na universitě místo o finanční vědě o zásluhách vlády Josefa II., která přednáška přímo hříšným patolízalstvím přeplněna jest. Sonnenfels dal ji tisknouti a postaral se o to, aby ji císař dostal do rukou a tím se zachránil před dalším soudním pronásledováním. Přes to přese všechno čteme o něm, že byl slavný osvícený muž, jemuž i pomníky se staví. Osvětář, který brojí proti církvi, získá si tím slavného jména, třeba by byl sprostým podvodníkem.⁶¹

Také na naší české universitě není vše, co sv. náboženství se týče v pořádku, i tu kazí „svobodná věda“ naši mládež.⁶²

Upozorňujeme křesťanské rodiče, kteří mají syny své na vysokém učení, aby jich přiměli k přistoupení k studentskému spolku: „Arnošt z Pardubic“, ve kterém spolku

⁶⁰ Dr. Šebest. Brunner: Allerhand Tugendbolde aus der Aufklärungsgilde. Vídeň 1888. Str. 42.

⁶¹ Š. Brunner: Allerhand Tugendbolde. Str. 159.

⁶² Viz články „Čecha“ ze dne 18. a 19. února 1889 o prof. Masarykovi.

nezkušení z venkova do hlavního města zavítavší mladíci najdou šlechtných upřímných rádců, aby v tom velkoměstském životě nepozbyli víry, svého cíle dosáhli a rodičům radost působili, Sv.-Václavská záložna popřává spolku tomu místnost ve svém domě.

Doslov.

Naše říše, jsouc intrikami pruské politiky poctivého makléře vyloučena ze svazku německých sousedů, může míti jen jedno poslání přírodou samou jí vykázané: „Pokojné a svobodné spojení všech různých národů, soustátí rakouské obývajících, aby tvořily dohromady na venek jednotnou moc, uvnitř ale, aby každý národ dle svých historických práv pod žezlem právní a dědičné panující rodiny samostatně živ býti a se vyvíjeti mohl.“⁶³ Krátká to věta ale žádnému státníkovi se nepodaří, aby ji úplně ve své ideálnosti přivedl ve skutek, jednak aby spojil různorodé národy v jednotný celek na venek, uvnitř jim ale popřál dle svých historických práv samostatně se spravovati. K tomu jest zapotřebí spravedlnosti u vlády, u jednotlivých národů pak vespolečná dobrá vůle. Národové pak potřebují, aby svá práva si zabezpečili, moudrých rozšafných a obezřetných vůdců, kterým důvěřovati a pomocí jich svoji samostatnost sobě uhájiti mají. Maďaři toho plnou měrou dosáhli, měli odvahu a štěstí jim přálo, důvěřovali Deákovi a my Čechové jsme se vlastně stali obětí dualismu, neb my neseme nejtěžší břemena jeho, největší daně.

Národ český se nedopracoval doposud svých historických práv, která mu patří, jest ale v tom proudu cestou práva a spravedlnosti si toho u vlády, která by nárokům jeho ukázala se býti spravedlivou, znenáhla vydobýti. **N á r o d č e s k ý n e c h c e n á - s l e d o v a t i M a ě a r ů v v r e v o l u c i , o n b y l a z ů s t a n e n á r o d e m m í - r u m i l o v n ý m .**

A nyní ptejme se po těchto slovech: Čechové, jsme na pravé cestě svých práv sobě vymoci, důvěřujeme svým vůdcům, čili jsou mezi námi příznaky pravého opaku, že se na nás má uskutečniti stará kletba národů slovanských, jakási kletba nesvornosti, která nás ponouká k tomu, že začínáme opouštěti starých svých osvědčených vůdců? Kde jest pravda, kde láska k národu, kde nezištnost a kde naproti tomu lež, klam, osobní ctižádost a vlastní sobecké zájmy?

Národe český, chraň se falešných proroků; podle ovoce poznáte jich! Strana mladočeská s Grégry v čele slíbila svým voličům, že bude zastupovati a pracovati pro zájmy lidu, slíbila rolnictvu tísní jeho odpomoci. Nuže, poskytuje uplynulé zasedání sněmu obraz poctivé společné práce na roli národa dědičném? A nebo nezavládly v tom domě výstupy a hádky rozpoutaných vášní? Takových výstupů mezi syny téhož národa nebylo dokud nevstoupila do sněmu strana, které tam dříve nestálo. Strana tak zvaná svobodomyšlná sklamala tudíž doposud své voliče a svým slibům doposud nedostála, ba naopak hanebně se proti nim prohřešila. Každý člověk řídí se ve všem podle zásad, a podle zásad těchto a činů posuzujeme pak celého člověka. Poctivý katolický křesťan věří v Boha spravedlivého soudce, jemuž jednou se zodpovídati budeme za všechny své skutky. Poctivý katolický křesťan za svoji víru se nestydí, nýbrž ji vyznává a podle ní také žije. Po-

⁶³ Dr. Albert Schaffle: Das genellschaftliche System. Str. VII.

ctivý křesťan věří v toho, jenž pravil: „Já jsem světlo světa a kdo mne následuje, nekráčí ve tmách“. Světlo to objevilo se v životě Spasitelově i v jeho učení, i chtěl je rozšířit na všechny věky a národy, on je nepoložil do stínu, ale na svícen církve, která zaplašila tmy pohanstva, osvětlila národy, očistila mravy a učila všude spravedlnosti a pravdě. Světlo to září po devatenáct století, a národové, kteří ho poslouchají, jsou největší a nejvzdělanější.“⁶⁴ Toto světlo zasvítilo a svítí doposud také národu českému a vřadilo jej do počtu národů vzdělaných. Čechové přijali skrze věrozvěsty sv. Cyrilla a Metoděje křesťanství.

„V pokřesťanění záležela oné doby životní otázka všech národů slovanských. Křesťanská Evropa byla shodou Bohem danou, osobila sobě dědičně všecku někdejší vzdělanost Řekův a Římanův.“⁶⁵ My pak přidáme, že nauka Kristova vzdělanost národů klasických zcela přetvořila a na pravý základ, základ to víry v Boha postavila.

„Že Čechové osudu Obodritů, Luticů, Katarů a jiných pokrevenců (v Polabí) svých znikli, za to nejvíce děkovati mají včasnému a upřímnému pokřesťanění svému.“⁶⁶

Národ český v křesťanství, jak jej vedla k němu církev, zachránil a zachoval svoji národnost. Jest ale stará filosofická pravda: Z které příčiny něco povstane a má se nadále udržeti, musí tato příčina neustále trvati. Bůh stvořil svět a jeho tvůrčí síla trvá neustále, ona nyní svět udržuje, jakmile by tato síla přestala, přestal by svět. Nuže národ český zachránil svoji národnost vírou sv. Cyrilla a Metoděje, vírou sv. Václava a jakmile by se ji odcizil, nezachoval by si více národnost svoji.

A patřme nyní na onu stranu, která se jmenuje „svobodomyšlná,“ ona poslouchá muže, který ku pohoršení všech poctivých Čechů veřejně dal o sobě hanebné vysvědčení, že nevěří v nic. Tací lidé, kteří, jak sami praví, nevěří v nic, mají však nicméně tu drzost a žádají, aby jim jiní věřili, ba dokonce, aby jim důvěřoval celý národ, že to s ním poctivě smýšlí! Takové straně chce důvěřovati na dále národ český, který ohromnou většinou jest katolický? Anť Grégrovcí odhalili veřejně svoji tvář, může národ český na dále jim věřiti? Protož ven s nimi!

Kdo chce vůbec pochopiti ty zásady, které přivádí národy evropské již od předešlého století v neustálé kvašení, žádného míru jim nedopřávají a zlé vášně a naruživosti v nich rozdmýchují, ten musí znáti onu společnost, ony muže, jejichž působení zahaleno jest v tmu a v tajnost, a jejichž moc propukla vždycky v revoluci a to již po třikráte v národě francouzském; míníme tím zásady svobodného zednářstva. „Svobodné zednářstvo, dítě ďáblovo, jest opicí církve. Ono má též svou neviditelnou hlavu a jejího zástupce, svou hierarchii, své diecése, svou liturgii, své obřady, sněmy, svoji kázeň, svůj index a své exkomunikace. Opice jest nejohyznější ze zvířat: její nepravá podobnost s člověkem ji činí ohyznou; podobně se to má se svobodným zednářstvem. Přirovnáno k církvi, jejížto svatost uráží, není než popírání pravdy a zkázou dobra.“⁶⁷

Vizmež, co tento druh lidí má za cíl. Svobodníci napsali na prapor svůj tři slova, z nichž učinili trojí lež: svoboda, rovnost, bratrství. Vlastním ale programem svobodného zednářstva a všech lidí, kteří vyznávají zásady jeho, jest trojúhelník, který na svých stranách má napsaná slova: „Boj až na smrt proti království, — Boj až na smrt proti katolictví

⁶⁴ Cartièr: Světlo a tmy. Str. 12. V Brně 1888. Z frančtiny přeložil Šobr.

⁶⁵ Palacký: Dějiny národa českého. I. č. 1. Str. 229.

⁶⁶ Palacký tamtéž str. 231.

⁶⁷ Cartièr: Světlo a tmy. Str. 25.

– všemi možnými prostředky.“⁶⁸ Prostředky, kterými tento boj se vede a které jsou zapísány v dějinách lidstva krvavými písmeny všech revolucí a válek, začínaje od roku 1789 až do roku 1871 ukončením hrůzovlády komuny v Paříži, jsou: věda má se postavití místo náboženství, pak zkažení ženy, které jen křesťanství zjednálo panenskou čistotu a důstojnost matky. Svobodomyslné řády uvádí ženu v prostituci a vydávají v šanc všem hanebnostem. Pak hlavní věc: pokažení mládeže na školách a universitách. „Zkažte srdce člověka a rozum jeho jest váš,“ tak pravil hlavní bezbožec Voltaire.⁶⁹

Tohoť jsou v podstatě i naši svobodomyslníci. Při volbách i na sněmu zastupují prý: svobodu, rovnost a bratrství. Pohříchu u nich samých ani té nejmenší známky svobody, rovnosti a bratrství nenajdeme, neb panovačnost Grégrovcův nechce mimo sebe ztrpěti jiných. Aby dokázali, že t ř í m a j í tento prapor svobody, rovnosti a bratrství, pod nímž národ prý pozvednou k síle a samostatnosti, obrali si za svůj štít Husa.

Naše stanovisko o Husovi jsme již objasnili na základě našich dějin. Co se týče jména mistra Jana Husa na deskách musejní budovy, jsou vážní vlastenci toho přesvědčení, že rozhodující živlové v zemském výboru měli tomu předejítí a jméno Husovo tam dáti. Na prstech si to mohli vypočítati, že Mladočeši si té příležitosti ujítí nedají a národ k vůli tomu do nevídaných štvanic vženou. Když tam na nečitelných deskách může státi jméno Ignáce Dorna, pisatele pověstného spisu: „Monachologia“, ve kterémž spisu tím nejsprostším hrubiánstvím doby josefínské kydá hanu na kněžské řády, který všecko co uveřejnil o zkamenělinách děkoval jesuitu Podovi,⁷⁰ tím spíše může tam býti jméno Husovo, žádný by si toho nebyl všimnul a lid český by byl ušetřen ukrutných štvanic. Sám Bůh ví, co z nich ještě vzejde, dobrého však pro národ český nic.“ Má-li Hus zásluhy o národ náš, budiž, zůstanou jemu, rovněž tak padají na něho ohledně štěstí národa našeho ohromné obžaloby nesčíslných obětí, které padly ve válkách husitských. Jestli ne přímo na jeho osobu, tož na jeho zásady, které hlásal.

Grégrovcí rozeštvají zase měrou nevídanou lid český prostřednictvím „Nár. Listů“ a krajinských listů mladočeských pro postavení pomníku Husovi. Nuže, zde pravíme, rolnictvo naše neustále trpí nouzí, těžce nese boj o život; pracující třídy všeho druhu taktéž, národ český postavil ze svých kapes Národní divadlo, vydržuje Ústřední Matici školskou, která si nyní velice naříká, má mnoho potřeb pro národní spolky na ubránění naší národnosti na hranicích německých; nuže, tu měli ukázati bratři Grégrové a jejich soudruzi své vlastenectví, měli postaviti ze svých kapes Husovi za sto tisíc pomník a lidu pracujícímu i rolnictvu ušetřiti tu ubohou poplatnickou kapsu! Ale takové jest vlastenectví jejich: rozeštvat a šálit lid a při tom mu vydíratí jeho groše na agitační prostředky.

Naší neupřímnější snahou jest, aby rolnictvo české poznalo své přátele a nepřátele. Takoví přátelé, jako se jemu nyní nabízejí na straně tak zvané svobodomyslné, sotva mu jsou upřímně smýšlející. Zde může rolnictvo vším právem říci podle pořekadla: Nepřátel chci se ubrániti samo, od mých „přátel“ ale pomozíš mě osvoboditi ty, o Bože!

Národ český jest dědictví sv. Václava. Toto dědictví utěšeně vzkvétalo pod ochranou jeho a dosáhlo za panování otce vlasti Karla IV. nejvyššího blaha. Na vysokém učení pražském, jehož nejvyšším správcem byl pražský arcibiskup, scházivali se lidé ze všech vzdělaných národů, aby zde v lůně národa českého poznali jeho vzdělanost. Tak působilo

⁶⁸ Tamtéž str. 10.

⁶⁹ Vůbec poukazujeme tuto na velezajímavou knížku Cartièrovu: Světlo a tmy.

⁷⁰ Šeb. Brunner: Allerhand Tugendbolde str. 27.

křesťanství v národě českém. „Vy jste světlo světa, – pravil Kristus Pán apoštolům, – jděte, učte národy“; a jich zářné slovo zaplašilo tmy pohanstva. Církev jest krbem světla, na pevné skále postaveným majákem, aby řídila rozum a vůli všech. Učení, které nejmenším podává, překonává jasností svou všecko staré mudrctví. První strana katechismu by byla oslnila veleducha Platonova, když by mu byla zjevila pravý původ světa a vznešený cíl člověka jedině proto stvořeného, aby Boha poznal, miloval a Jemu sloužil, a tak života věčného dosáhl. Jediný zákon dostačuje, aby ukázal člověku cestu dokonalosti, a předložil lidstvu bezmezný pokrok: milovati Boha nade všecko a bližního jako sebe samého. Zákon ten jest základem všech ostatních zákonův, on může je zastupovati a pojistiti národům, kteří mu budou věrni, vládu pokoje a spravedlnosti.⁷¹

Toto dědictví sv. Václava pod otcovskou rukou Arnošta z Pardubic a Karla IV. zdárně rostoucí a nebývalého blahobytu dosáhnoucí, bylo bouřemi husitskými, které za panování syna Karla IV., Václava, poznenáhla zdvihati se počaly a nepřetržitým pásmem národních neštěstí teprv na Bílé Hoře přestaly, až na pokraj zkázy uvedeno.

„Dříve než se toto stalo, bylo v Čechách kostelů a chrámů Božích, jež pněly k nebesům, velikými dlouhými a širokými klenbami. Každý se jim obdivovati musel. Měly vysoké oltáře a svatyně plné zlata a stříbra, kněžská roucha vyšperkovaná drahokamy a perlami, krása kostelů veliká, okna vysoká s drahocennými malbami na skle svědčící o velkém umění. Po zlatě a stříbře, jež bylo v kostelích, zachtělo se lidu. A tak vzaly zkázu veliké a mohutné kláštery a kostely; veškeren duchovní pořádek byl převrácen a země česká poseta s více mučeníky, jako žádná jiná země, tolik bylo zavražděno pro víru křesťanskou. Tak řádili ztracení synové ďáblovy.“⁷² Tak popisuje kronika německá Sigmunda Meisterlina dobu husitskou.

„Národ a země česká za dlouhých válek husitských přišly skorem v nivec; země druhdy tak vzkvétající byla zpusťována. Měšťané schudli; ohromné žebráctvo odrostlo, sedláci upadli v nevolnictví. Aby sedláci se uchopili zbraní, slibováno jim hory doly. Že budou sprostěni všech dávek světským i duchovním pánům, že budou míti stejná práva na vodu, lesy a pastviny, ba že se mezi ně rozdělí statky knížat a duchovních, a omámení sedláci byli nejudatnější „boží bojovníci“. Zatím však stali se obhájci sedláků vlastní jejich sužovatelé a nakládali jimi jako s otroky.“⁷³

Národ český, dědictví sv. Václava, po všech těch pohromách znova procitnul a to zase jak jsme již pravili s největší částí horlivostí vlasteneckých svých kněží, katolická církev poznovu probudila národnost naši.

Potomci naši budou o nynějším pokolení, které odstranilo v Praze na Sv.-Václavském náměstí sochu sv. Václava, že překáží komunikaci a na místo její postavit chce sochu Husa, souditi, jak jsme rozuměli naší minulosti a jak jsme pojímali svoji národní čest!

Nastávají nám 1891 volby do říšské rady. Nuže necht' vystoupí do boje vlastenecké duchovenstvo pod praporem sv. Václava a všickni poctiví vlastenci s ním, národ jim přijde vstříc. Neboť se obáváme, že pokolení, které dorůstá odchováno ve škole Grégrovců a „Národních Listů“, dozraje

⁷¹ Cartièr str. 28.

⁷² Janssen: Geschichte des deutschen Volkes. II. Str. 403.

⁷³ Janssen II. str. 405.

a vzmůželi se, bude i Hus tomu dorostu příliš svatým a přejde přes jeho sochu k další revoluci!

Protož všichni věrní Čechové stujmež ku praporu sv. Václava s heslem: „Svatý Václave, vévodo České země, nedej zahynouti nám ni budoucím!“

SEZNAM použitých spisů a časopisů.

- Karel Adámek: „Naše rolnictví“. V Brně 1884.
- Jiří Bouček: „Potřeba osobního úvěru pro rolnictvo a záložny Raiffeisenovy“. V Praze 1889.
- Dr. Šeb. Brunner: „Kirchen und Staatsgedanken“. Ve Vídni 1889.
„Allerhand Tugendbolde aus der Aufklärungsgilde“. V Paderbornu 1888.
- E. J. Cartièr: „Světlo a tmy, listy svobodnému zednáři psané“. Přeložil Šobr. V Brně 1888.
- Česko-moravský národní hospodář“. V Brně.
- Hlavinka: „Bludy a lži v dějinách“. V Brně 1888.
- Jan Janssen: „Geschichte des deutschen Volkes seit Ausgang des Mittelalters“. Ve Frýburce 1887–1889.
- Dr. Eugen Jäger: „Die Agrarfrage der Gegenwart. V Berlíně 1882–1888.
- „Jednání sjezdu národních zástupců samosprávy ze dne 16. září 1888“. [Řeč dra. Bráfa.]
- Šebastian Kneipp: „So sollt ihr leben“. V Kempenách 1889.
- Dr. J. Lambl: „Die Grundrente als Zweck aller Landwirtschaft und Viehzucht.“ V Praze 1880.
- Dr. Jiří Ratzinger: „Die Erhaltung des Bauernstandes“. Ve Frýburce 1883.
„Die Volkswirtschaft in ihren sittlichen Grundlagen“. 1881.
- Palacký František: „Dějiny národa českého“ V Praze 1848.
- Dr. Josef Pospíšil: „Filosofie dle zásad Tomáše Akvinského“. V Brně 1883.
- Dr. Albert Schäffle: „Das gesellschaftliche System“. V Tubinkácli 1873.
- Dr. J. Schell: „Essay über Autorität, Solidarität und Antisemitismus“ Ve Vídni 1888.
- Josef Svoboda: „Katolická reformace a mariánská družina v království českém“. V Brně 1888.
- Tomek Václav: „Dějepis Prahy“. V Praze 1855.
- Václav Zelený: „Životopis Josefa Jungmanna. V Praze 1877.
- Časopisy: „Osvěta“, „Vlast“, „Obzor“, „Hlas“ v Brně, „Čech“, „Politische Fragmente, „Kathol Vereinsblatt“.